

***Politeia*'daki Bölünmüş Çizgi Analojisi'nde Matematik Ara Nesnelere Sorunu**

A Discussion of Mathematical Intermediaries in the Analogy of the Divided Line in the Politeia

Ahmet Emre DAĞTAŞOĞLU*

Özet: Bu çalışmada, Platon'un *Politeia*'sının altıncı kitabında üzerinde durduğu ve felsefesinin epistemolojik, ontolojik, etik, politik yönleriyle bağlantıları olan Bölünmüş Çizgi Analojisi ele alınmıştır. Çalışmanın merkezinde ise Bölünmüş Çizgi'nin *dianoia* olarak isimlendirilen ve matematik ara nesnelere tartışmasına zemin oluşturan bölümü bulunmaktadır. *Dianoia*'nın nesnesinin matematik ara nesnelere mi; yoksa *idea*'lar mı olduğu, dahası *idea*'lardan ayrı matematik ara nesnelere bahsedilip bahsedilemeyeceği gibi sorular uzun soluklu tartışmalara sebep olmuştur. Çünkü bu konu Platon felsefesinin en ciddi epistemolojik sorunlarını açık etmektedir. Bu tartışmalarda ortaya çıkan temel görüşleri sergileyerek sorunlu noktalara işaret edebilmek için önce Platon'un ifadelerine dayanarak Bölünmüş Çizgi'nin bir serimi yapılmış, ardından matematik ara nesnelere konusundaki çeşitli görüşler aktarılmış ve bu görüşlerin dayandıkları temeller üzerinde durularak eleştiriye açık olan yönleri irdelenmiştir. Son olarak da konuyla ilgili bazı yorumlar yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Platon, *Politeia*, Bölünmüş Çizgi, *Dianoia*, *Idea*, Epistemoloji

Özet: This article investigates the analogy of the Divided Line which is introduced in the sixth book of Plato's Republic and which has epistemological, ontological, ethical and political aspects in Plato's philosophy. The third section of the Divided Line, which is termed the *dianoia*, is at the centre of this study, because this section forms a basis for the discussion of mathematical intermediates. Questions such as, "are the objects of *dianoia* mathematical intermediates or ideas", "can we speak on mathematical intermediates except ideas" resulted in endless discussion as these issues reveal the most serious epistemological problems of Plato's philosophy. In order to display the main approaches in these debates, we attempt to describe the Divided Line by relying on Plato's own statements, then we introduce the different approaches concerning the mathematical intermediates both by showing their philosophical basis and through emphasizing their weak points which are open to criticism. Finally, some comments are made concerning these issues.

Keywords: Plato, *Politeia*, Divided Line, *Dianoia*, *Idea*, Epistemology

Platon'un *Politeia* diyalogunun altıncı kitabındaki Bölünmüş Çizgi Analojisi 19. yüzyılın sonundan itibaren 20. yüzyıl boyunca yoğun olarak tartışılmış bir meseledir. Bu analojinin günümüzde bile ilgi çekmesinin ve üzerinde durulmasının birkaç nedeni olduğu söylenebilir. Bunlardan ilki, Çizgi Analojisi ile ele alınan problemlerin Platon felsefesinin temel kavramlarıyla yakından alakalı olmasıdır. Bu kavramlara *anamnêsis*, *idea*, *dialektikê*, *hypothêsis* ve *paideia* gibi kavramlar örnek olarak gösterilebilir. Dolayısıyla Bölünmüş Çizgi Analojisi'nin epistemoloji ve ontoloji dışında başka birçok konuyla bağlantısı olduğu görülmektedir. İkinci olarak bu analoji

* PhD., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, İstanbul, edagtasoglu@gmail.com

sadece *Politeia* diyalogunda ele alındığı çerçeveye sınırlı değildir ve *Politeia*'dan hem önce hem de sonra yazılmış olan diyaloglarla sıkı bir bağlantısı vardır. Üçüncü olarak Bölünmüş Çizgi'nin birçok farklı yoruma kapı açtığı için verimli bir tartışma yarattığı söylenebilir. Günümüze kadar süregelen tartışmaların çeşitliliği ve genişliği de bunu göstermektedir.

Bu çalışmada ise Bölünmüş Çizgi Analojisi'nin en çetrefil meselesi olan *dianoia* ve "*matematik ara nesnelere*" üzerinde durulacaktır. İncelenmeye çalışılacak olan temel soru ise *dianoia*'nın kendine has ontolojik bir nesnesi olup olmadığı ve eğer böyle bir nesnesi varsa bunun mahiyetinin ne olduğu sorusudur. Çünkü Çizgi'nin bu bölümüyle ilgili tartışmalarda karşımıza çıkan sorunlar, Platon felsefesinin temelleriyle doğrudan ilgilidir. Bunun için öncelikle Platon'un ifadelerine dayanarak Bölünmüş Çizgi'nin bir serimi yapılacak, ardından konuyla ilgili olarak günümüze kadar ileri sürülmüş belli başlı yaklaşımlar aktarılacak ve bu görüşlerin dayanakları gösterilmeye çalışılacaktır. Ancak, birbirleriyle bağlantılı olan Güneş, Bölünmüş Çizgi ve Mağara analogileri arasındaki ilişki ve sorunlara, makalemizin problem çerçevesini aşmamak için girilmeyecektir. Zira bu sorunlar başka çalışmaların konusunu oluşturacak kadar zengin ve çeşitlidirler. Bu makalede sorunu belli açılardan ortaya koyarak sadece sınırlı bir çerçeveyi açıklığa kavuşturmak amaçlanmaktadır. Sonuç bölümünde ise ortaya konan çerçeveye dayanarak, konu ile ilgili bazı tespitler yapılmaya çalışılacaktır.

Bölünmüş Çizgi'nin Serimlenmesi

Platon, *Politeia*'nın altıncı kitabında "*iyi*" kavramı ve onunla ilgisi içerisinde Güneş Analojisi'nden bahsettikten hemen sonra Bölünmüş Çizgi Analojisi'ne geçmektedir. Bu analogiye göre bir çizgi önce eşit olmayan uzunlukta ikiye bölünmekte ve bunlardan birisi kavranabilen dünyayı temsil ederken diğeri ise duyulanabilen dünyayı temsil etmektedir. Bu bölümler de yine kendi aralarında aynı biçimde ikiye bölünmektedir. Böylece karşımıza dört bölümlü bir çizgi çıkmaktadır (Plat. *R.* 509 d-e). Bu çizginin yatay mı yoksa dikey mi temsil edileceği konusunda Platon birşey söylememiş olmasına rağmen "*daha yükseğe*", "*yüksek*" gibi ifadeler çizginin dikey olarak düşünülmesinin daha doğru olduğunu göstermektedir (Sichel, 1982, 318).

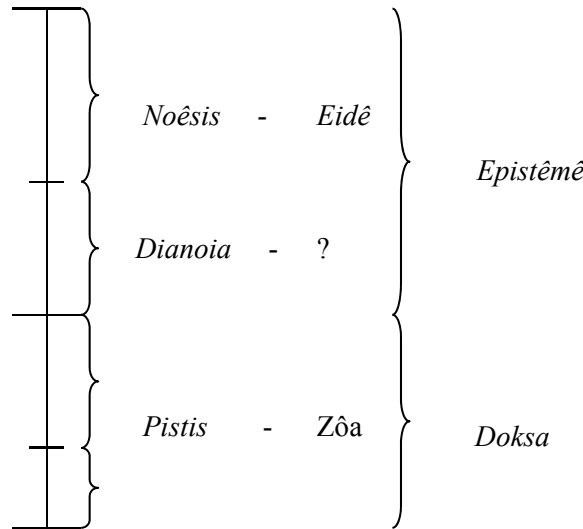
Çizginin en altında kalan bölmede, duyulanabilen dünyanın en düşük bilgi seviyesi olarak kabul edilen *eikasia* bulunmaktadır. *Eikasia*'nın nesnesini ise aynada ya da suda gördüğümüz türden görüntüler, gölgeler ve bunlara benzer şeyler oluşturmaktadır (Plat. *R.* 509 d-e; ayrıca bkz. Notopoulos, 1933, 194-196; Hamlyn, 1958, 17). Onun üstündeki ikinci kısım ise *pistis* olarak adlandırılmaktadır. *Pistis*'in nesnesi ise çevremizde gördüğümüz tüm doğal ve yapma nesnelere ile canlı varlıklar ve bitkilerdir (Plat. *R.* 510 a). Çizginin kavranabilen dünyayı temsil eden üst kısmında ise ilk bölme *dianoia* olarak adlandırılır (Plat. *R.* 511 e). Bu bölme karşılık gelen nesnelere *idea*'lardan farklı "*matematik ara nesnelere*" mi, yoksa bizzat *idea*'lar mı olduğu, bu konunun en çetrefil sorunudur (Cevizci, 1994, 64). Çizginin en üst bölmesi ise *noësis* olarak adlandırılmakta ve bu bölmenin nesnesini *idea*'lar oluşturmaktadır (Plat. *R.* 511 d-e. Ayrıca bkz. Cornford, 1932a, 37, 51, 52. 1932b, 176, 177). *Eikasia* ve *pistis*'in oluşturduğu, duyulanabilen dünyayı temsil eden alt ana bölme *doksa*, yani "*sani*" olarak adlandırılmaktadır. Kavranabilen dünyayı temsil eden *dianoia* ve *noësis*'in oluşturduğu üst ana bölme ise *epistêmê* yani bilgi başlığı altında toplanır (Plat. *R.* 534 a). Platon bu dört bölme ruhta meydana gelen dört düşünüş hâlinin denk gelmesi gerektiğini söylemekte ve bunları *idrak*, *anlayış*, *inanç* ve *suret üzerinden kavrama* olarak sıralamaktadır. Konuyla ilgili olarak Platon'un şu ifadelerine başvurabiliriz.

καί μοι ἐπὶ τοῖς τέτταρσι τμήμασι τέτταρα ταῦτα παθήματα ἐν τῇ ψυχῇ
 γιγνόμενα λαβέ, νόησιν μὲν ἐπὶ τῷ ἀνωτάτῳ, διάνοιαν δὲ ἐπὶ τῷ
 δευτέρῳ, τῷ τρίτῳ δὲ πίστιν ἀπόδος καὶ τῷ τελευταίῳ εἰκασίαν

Bu dört bölüme karşılık olarak, ruhta ortaya çıkan dört düşünüş hâlini ele al. En yüksek bölüme idrak, ikincisine anlayış, üçüncüsüne inanç, dördüncüsüne de suret üzerinden kavrama (Plat. R. 511 d-e).

Tam bu noktada bir yanlış anlamaya mahal vermemek için terminolojik bazı meselelere açıklık getirmek yerinde olacaktır. İlk olarak Platon'da düşünme eylemini gerçekleştiren şeyin ruh olduğu hatırlanmalıdır. Dolayısıyla onun burada "*ruhta ortaya çıkan hâller*"den söz ederken zihinsel ve düşünsel biçimlerden söz ettiği yorumunu yapmak mümkün görünmektedir. Zaten konuyu ele alış biçimi de bu yorumu destekler niteliktedir. İkinci olarak şu belirtilmelidir ki *noêsis*, *dianoia*, *pistis* ve *eikasia* terimlerini farklı biçimlerde tercüme etmek mümkündür. Örneğin *noêsis* "*akıl*", *dianoia* "*anlama yetisi*" ve *eikasia* "*yansı*" ya da "*samı*" olarak karşılanabilmektedir. Platon'u daha iyi anlayabilmek için, onun düşüncesini günümüzde kullanılan kavramlarla ifade etme yollarının aranması elbette ki meşrudur. Hatta günümüzde kullanılmakta olan terminoloji de daha çok bu tercihler üzerinden kurulmaktadır. Ancak Platon'un bizim bu gün anladığımız biçimiyle "*akıl*" ve "*yeti*" gibi kavramları kullanmadığı da unutulmamalıdır. Buna rağmen, anakronizmden kaçınmaya çalışmak koşuluyla, akıl ve yeti gibi kavramları terminolojimize dâhil etmek, Platon'u daha rahat anlamamızı sağlayabilecektir.

Bu hatırlatmalar ışığında konumuza tekrar dönecek olursak, yukarıdan beri aktarılanlardan da farkedilebileceği üzere, Çizgi'nin dört bölmesine karşılık düşen düşünme biçimleri bize açıkça söylenmektedir. Ancak Platon düşünüş biçimleri ya da zihin hâlleri konusunda net ifadelerde bulunurken, bu düşünüş biçimlerine denk düşen nesnelere hakkında aynı açıklıkta konuşmamaktadır. Çünkü *eikasia*, *pistis* ve *noêsis*'in nesnelere hakkında bir problem olmamasına rağmen, *dianoia*'nın nesnelere hakkında ne olduğu konusunda karşımıza sorunlar çıkar (Ferguson, 1934, 199; ayrıca bkz. Boyle, 1973, 2-3). Farklı görüşte olan yorumcuların her biri Platon'un eserlerinde kendi görüşlerini destekleyen ifadeler bulabilmektedirler (Notopoulos, 1936, 79-80). Görüşlerin çeşitli olmasının yanısıra, aynı görüşü savunan yorumcular bile her zaman aynı argümanlara dayanmamakta, farklı yollar izleyebilmektedirler. Dolayısıyla konuya çok farklı açılardan ve bağlamlardan da yaklaşıldığı görülmektedir. Üstelik Platon hem *dianoia*'nın nesnesi konusunda net ifadeler kullanmaktan hem de onun *noêsis* ile olan ayrımını belirtebilecek bir tartışmadan kaçınmakta ve "*ama ad üzerine ihtilaf olmadığını düşünüyorum*" (ὡς ἔμοι δοκεῖ, οὐ περὶ ὀνόματος ἀμφισβήτησις; Plat. R. 533 e) diyerek konunun üzerinden atlamaktadır. Bu meseleyi tartışmaya başlamadan önce, Platon'un ifadelerine dayanarak yukarıdan beri tasvir edilen Bölünmüş Çizgi'nin bir şemasını vermek yerinde olacaktır:

Matematik Ara Nesnelere Sorunu ve Çeşitli Yaklaşımlar

Yukarıda ele alındığı üzere, Çizgi'nin *dianoia* olarak isimlendirilen bölümünün ontolojik nesnesinin ne olduğu konusu tartışmalı kalmaktadır. Ancak bu konu Platon felsefesi açısından oldukça önemli bir noktadır. Konunun önem arz etmesinin sebebi ise, matematik nesnelere hakkındaki tartışmanın, Platon'un *idea*'lar teorisi ile ve dolayısıyla hem epistemoloji hem de ontoloji ile doğrudan bağlantılı olmasıdır. Ancak *dianoia*'nın nesnesi konusunda ortaya çıkan muğlaklık sebebiyle, düşünürler bu meseleyle ilgili farklı görüşler ileri sürmüşlerdir.

Bu tartışmanın temelinde şu yatmaktadır: *Dianoia*'nın nesnelere "*matematik ara nesnelere*" midir yoksa *dianoia*'nın *idea*'lardan başka bir nesnesi olmamasına rağmen aradaki fark sadece *idea*'lara yönelen farklı düşünüş biçimlerinde midir? İşte bu tartışmada, ayrıntılarında çeşitlenmekle birlikte, üç temel görüş karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki Aristoteles'in de tanıklığına dayanan görüştür ve *idea*'lardan ayrı olarak matematik ara nesnelere bulunduğunu savunur. Bu görüşü savunan yorumcular Proklos, James Adam ve Hardie gibi yorumculardır (Brentlinger, 1963, 148). İkinci görüşe göre ise *idea*'lardan ayrı olarak matematik ara nesnelere bulunmamaktadır ve *dianoia*'nın da nesnesi *noësis*'inki gibi *idea*'lardır. Bu yaklaşımın savunucuları ise Henry Jackson, Cornford, Robinson ve Ross gibi isimlerdir (Brentlinger, 1963, 148). Üçüncü bir görüş ise bu sorunun Platon felsefesi bağlamında bir çözümünün olmadığını savunmaktadır. Onlara göre Platon felsefesinde bu sorunun çözümünü aramak boşunadır (Cevizci, 1994, 66).

Matematik Ara Nesnelere Olduğunu Savunan Yaklaşım

Önce Aristoteles'in tanıklığını da kendisine destek olarak alan görüşe bakmak gerekirse, bu yaklaşıma göre Platon'da *dianoia*'nın ontolojik nesnelere *idea*'lardan ayrı olan matematik ara nesnelere dir. Bu görüş ilk olarak Aristoteles'in *Metafizik*'inde karşımıza çıkmaktadır. Onun tanıklığına başvuracak olursak şunları yazdığını görürüz.

ἔτι δὲ παρὰ τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ εἶδη τὰ μαθηματικὰ τῶν πραγμάτων εἶναι φησι μεταξὺ, διαφέροντα τῶν μὲν αἰσθητῶν τῷ αἰδία καὶ ἀκίνητα εἶναι, τῶν δ' εἰδῶν τῷ τὰ μὲν πολλὰ ἅττα ὅμοια εἶναι τὸ δὲ εἶδος αὐτὸ ἐν ἕκαστον μόνον. ἐπεὶ δ' αἴτια τὰ εἶδη τοῖς ἄλλοις, τὰ κείνων στοιχεῖα πάντων ᾤθη τῶν ὄντων εἶναι στοιχεῖα.

[Platon] duyulabilir şeyler ve formlar dışında arada matematiksel nesnelere de olduğunu ifade eder; öyle ki, bunlar ezeli-ebedi ve hareketsiz olmaları bakımından duyulabilir nesnelere den, formun kendisinin her birinin biricik olmasına karşılık, formlar içinde çok sayıda benzer matematik nesne olması yüzünden ise formlardan ayrılırlar (Arist. Met. 987b 15-20).

Bu pasajdan da anlaşılabilceği üzere Aristoteles'in tanıklığına göre matematik nesnelere hem *idea*'lardan hem de duyulabilir nesnelere ayrı özellikler taşımaktadırlar. Dolayısıyla matematik ara nesnelere Bölünmüş Çizgi'deki *dianoia* kısmına karşılık gelen ontolojik nesnelere olmaktadır. Aristoteles'in Platon'a atfettiği bu görüşü Proklos ve Yeni Platoncular da benimseyip devam ettirmişlerdir (Hardie, 1936, 51). Bu görüşü savunan modern düşünürler de bulunmaktadır. Örneğin Hardie, Aristoteles ve Yeni Platoncuların görüşlerinin doğru olduğunu vurgulamakta ve "*Platon burada dianoia olarak isimlendirdiği [yetinin] nesnesi olarak formları değil ama ara nesnelere kastetmektedir*" (Hardie, 1936, 51) tespitinde bulunmaktadır. Zira ona göre *Politeia*'nın 511 c-e ve 534 a pasajlarından anlaşılabilceği üzere, "*anlama gücüne (dianoia) özellikle ayrı bir nesnelere sınıfı tahsis edilmemektedir. Ama Platon bu gibi ayrı nesnelere*

olduğunu açık bir biçimde ifade etmektedir." (Hardie, 1936, 52). Hardie gibi James Adam da bu görüşü savunmakta ve şu tespitlerde bulunmaktadır.

Birçok matematiksel birimler, birçok matematiksel üçgenler, kareler, küpler vs. vardır; tabir-i caizse her matematiksel φορά'nın, her belirli ζύμφωνοι ἀριθμοί dizisinin birçok matematiksel örnek ve simgeleri (specimens) bulunmaktadır. Sonuç olarak bu μαθηματικά, idea'lar ve αἰσθητά (δοξαστά) arasında bir ara durumu desteklemektedir (Adam, 1902, 159).

Bu görüşü savunan diğer bazı yazarlar H. Sidgwick, J. P. Dreher, J. C. Davies, I. M. Crombie, J. E. Raven, D. Ross, G. M. A. Grube, gibi yazarlardır (Foley, 2008, 4). Fakat bu görüşün karşılaştığı sorunlar bulunmaktadır. Öncelikle Platon'un eserlerinde Hardie'nin işaret ettiği pasajlarda ara nesnelere ve *idea*'lar arasında bir ayırım olduğuna yorulabilecek ifadeler yoktur. Plat. (R. 511 c-e)'de nesnelere değil, düşünüş biçimlerinden bahsedilmektedir. Hardie'nin işaret ettiği diğer pasaj ise nesnelere ilgili olmakla birlikte, Platon düşünüş biçimlerini sıraladıktan sonra yine konunun çevresinden dolanmakta ve sözü uzatmamak gerektiğini söyleyerek meseleye açıklık getirmemektedir. Platon'un ilgili pasajdaki ifadelerini buraya alıntılanak yerinde olacaktır.

τὴν δ' ἐφ' οἷς ταῦτα ἀναλογίαν καὶ διαίρεσιν διχῆ ἑκατέρου, δοξαστοῦ τε καὶ νοητοῦ, ἐῶμεν, ὃ Γλαύκων, ἵνα μὴ ἡμᾶς πολλαπλασίων λόγων ἐμπλήρη ἢ ὅσων οἱ παρεληλυθότες.

Bu ayırımların dayandığı nesnelere arasındaki ilintilere, kavranan ve sanılan şeylerin bölümlerine gelince, ey Glaukon, tartışmayı gittiği yere kadar uzatıp durmamak için artık bu meseleleri bir kenara bırakalım (Plat. R. 534 a).

Yukarıdaki pasajdan da anlaşılabilirliği üzere Platon bu konuya açıklık getirmek hususunda isteksiz davranmaktadır. Onun bu ketumluğunun sebebi konunun karmaşıklığının farkında olması mı, okuyucuyu düşünmeye sevk etmek istemesi mi, yoksa konuyla ilgili nihai fikirlere sahip olmaması mı, kestirmek güçtür. Ama Murphy bu bağlamda "eğer Platon *tá μεταζύ (ara nesnelere)* öğretisini kendi zihninde açık bir biçimde formüle etmiş olsaydı, onun anlamını bir kaç kelime ile açıklayabilirdi" (Murphy, 1932, 100) tespitinde bulunmaktadır.

Dolayısıyla Aristoteles'in tanıklığına rağmen, Platon'un eserlerinde *dianoia*'nın matematik ara nesnelere karşılık geldiği yönünde kesin bir yargıya rastlamıyoruz. Bu muğlak durum, matematik ara nesnelere aleyhine yorumların yapılmasına zemin hazırlamıştır. Bu yorumlar kendi içinde çeşitlenmekte ve her yazar farklı bir açıdan kendisini destekleyecek yorumlar geliştirmektedir. Ama hepsinin ortak olduğu nokta, *dianoia*'nın nesnelere *idea*'lar olduğu ve bu *idea*'lardan ayrı matematik ara nesnelere bulunmadığı fikrini savunmalarıdır. Bu yorumlar genel olarak, *dianoia*'nın *idea*'lar üzerine *noêsis*'ten farklı bir biçimde düşündüğünü ileri sürmekte ve bu hususa vurgu yapmaktadırlar.

Matematik Ara Nesnelere Olmadığını Savunan Yaklaşımlar

İdealardan ayrı matematik nesnelere olmadığını savunan yorumculardan Richard D. Mohr, Platon'un sayılardan ve geometrik nesnelere bahsettiği pasajlarda sadece *idea*'lar için kullandığı "kendinde" ifadesini kullandığını belirtmekte ve matematik nesnelere oluşun değil, varlığın bölgesinde bulunduğunu hatırlatmaktadır (Mohr, 1981, 622). Gerçekten de Platon aritmetikten ve geometrik nesnelere bahsettiğinde sadece *idea*'ları tanımlamak için kullandığı

bu ifadeye başvurmaktadır (Plat. R. 525 d). Mohr, buradan yola çıkarak matematik nesnelere de *idea*'lar olduğunu ve ara nesnelere bulunmadığını ileri sürmektedir. Bu konudaki tespitleri şu yöndedir.

Fenomenal sayıların bu tasviri doğru ise, bu -Platon sözünü etmiş olsun olmasın- onun matematik ara nesnelere inanmış olması gerektiği yönündeki a priori görüşün altını oymaktadır... (Mohr, 1981, 626).

Mohr gibi J. L. Stocks da Platon'dan kalan eserlerin hiçbirisinde *eidê* ve *matêmatika* arasında keskin bir ayırım yapan pasajlara rastlamadığını ve Çizgi hakkındaki pasajların hiçbirisinde *matematika*'nın çoğul olduğunu söyleyen ya da ima eden bir pasaj bulunmadığını belirtmektedir (Stocks, 1911, 84). Platon'un metnine gittiğimizde, en azından *Politeia* diyalogunda ve özellikle de Çizgi ile ilgili pasajlarda, Stocks'un tespitinin geçerli olduğunu görmekteyiz. Platon çizilmiş olan geometrik şekillerden çoğul olarak bahsederken, bu çizimleri yaparken matematikçinin düşündüğü şeyden bahsettiğinde tekil ifadeler kullanmaktadır. Örneğin 510 d'deki pasajda Platon, geometri ve aritmetikte uğraşanlardan bahsederken şu tespitleri yapmaktadır.

ὅτι τοῖς ὀρωμένοις εἶδεσι προσχρῶνται καὶ τοὺς λόγους περὶ αὐτῶν ποιοῦνται, οὐ περὶ τούτων διανοοῦμενοι, ἀλλ' ἐκείνων πέρι οἷς ταῦτα ἔοικε, τοῦ τετραγώνου αὐτοῦ ἕνεκα τοὺς λόγους ποιοῦμενοι καὶ διαμέτρου αὐτῆς.

onlar görünür formları kullanır ve onlara dair konuşmalar yaparlar, zira onlara dair değil, onların imgelerine ve onlara benzeyenlere dair düşünürken, zihinlerindeki araştırmalarını çizdikleri imgeye değil, karenin kendisine, köşegenin kendisine dayandırılır (Plat. R. 510 d).

Buna rağmen Stocks çekingen kalmakta ve "*Platon'un kesinlikle μαθηματικά'nın görünen şeyler ile εἶδος arasında aracı olduğuna inanmadığını ileri sürmek istemiyorum*" (Stocks, 1911, 83, 88) demektedir. Morrison ise daha kesin bir tavır takınmakta ve "*Çizgi sadece 3 nesne ve 4 yeti arasındaki ilişkiyi diyagramatik olarak göstermektedir*" (Morrison, 1977, 227) tespitini yapmaktadır. Cooper da aynı görüştedir ve birbirinden değer ya da açıklık bakımından farklılaşan üç nesne çeşidine karşılık Platon'un dört tür zihin halinden bahsettiğini düşünmektedir (Cooper, 1966, 67). Bu bağlamda Leonardo Tarán da Platon'un sayıları *idea*'lar olarak tanımladığını düşünmekte ve şunları ileri sürmektedir.

Örneğin, ideal iki ve ideal üç ayrı ayrı iki birim ya da üç birim değildir, ne de beş sayısı iki ve üçün toplamıdır. Bu sayılar sadece ikilik, üçlük ve beşliktir; her biri başka birşeye indirgenemeyen bir birimden başka birşey değildir (Tarán, 1981, 14).

Guthrie de matematik nesnelere *idea*'lar olduğunu düşünmekte ve "*gerçekten nesnelere aynı olduğu görünmektedir, yani [onlar] farklı yöntemler ve farklı anlayış dereceleriyle görülen formlardır*" (Guthrie, 1975, 509) tespitinde bulunmakradır. *Politeia*'ya yakın bir tarihte yazıldığı düşünülen *Phaidon* diyalogunda da Leonardo Tarán'ın yukarıdaki görüşünü destekler nitelikte ifadelerle rastlamaktayız. Örneğin *Phaidon* diyalogunun 101 b-c'deki pasajında Platon Sokrates'in ağzından şunları aktarmaktadır.

καὶ μέγα ἂν βοῶνς ὅτι οὐκ οἶσθα ἄλλως πῶς ἕκαστον γιγνόμενον ἢ μετασχὼν τῆς ἰδίας οὐσίας ἐκάστου οὗ ἂν μετάσχη, καὶ ἐν τούτοις οὐκ ἔχεις ἄλλην τινὰ αἰτίαν τοῦ δύο γενέσθαι ἀλλ' ἢ τὴν τῆς δυάδος μετά-

σχῆσιν, καὶ δεῖν τούτου μετασχεῖν τὰ μέλλοντα δύο ἔσεσθαι, καὶ μονάδος ὁ ἂν μέλλῃ ἔν ἔσεσθαι.

Bir şeyin, pay aldığı şeyin kendi özünden pay almasından başka türlü meydana gelmeyeceğinden başka bir şey bilmediğini yüksek sesle söylemeyecek misin? Böylece bu iki halde de ikinin vücut bulmasının, ikilikten pay almaktan başka bir sebebini görmüyorsun; çünkü iki olacak her şey ikiden pay almalı, bir olacak her şey de birden pay almalıdır (Plat. Phd. 101 c).

Görüldüğü üzere yukarıda aktarılan sebeplere dayanarak, Aristoteles'in tanıklığına rağmen, matematik ara nesnelere Platon'da bulunmadığını, aksine matematik nesnelere de *idea*'lar olduğunu düşünen yazarlar vardır. Fark edilebileceği üzere "*her iki yorum da Politeia diyalogunda kendilerini destekleyen kanıtlar bulabilmektedir*" (Notopoulos, 1936, 79-80). Bu çetrefil meselede iki gurubun da ortaya koyduğu görüşler, matematik nesnelere hakkında başka bazı yorumların temelini oluşturmuştur. Bu yoruma göre matematikçi, matematik nesnenin *idea*'sını düşünmekte ama onu örnek olarak çizdiği şekiller üzerinde çalışmaktadır. "*Kağıda çizilen birçok figür (ya da tercihe göre birçok μαθηματικά) bir anlamda διάνοια'nın konusudur ama diğer yandan bir εἰδός'un kendisidir*" (Stocks, 1911, 85). Bu bağlamda "*Çizgi'nin matematik nesnelere ile ilgili olan kısmındaki nesnelere için onların kare, daire vs.'nin diyagramları olduğu söylenmelidir*" (Fogelin, 1971, 377). Yani matematik nesnelere formların bir görünüşü ya da örneği durumundadırlar (Fogelin, 1971, 381). Böylece matematikçi diyagram ve görünen semboller ile *eidōs*'un kısmi bir kavrayışına sahip olur (Stocks, 1911, 83). Morrison da bu konuda aynı fikre sahiptir ve şu tespitleri yapmaktadır.

Anlaşılabilir bölmede bu ve diğer hareket eden idea'lar dianoia tarafından ele alınmaktadır ve şimdi zihin tarafından asıllar olarak değil, ama tek ve mükemmel idea'ların benzerleri olarak incelenmektedirler... (Morrison, 1977, 224-225).

Burada "*hareket eden idea'lar*" (moving *eidē*) ifadesi Platon felsefesi bağlamında bakıldığında oldukça garip durmaktadır. Ancak yazar bu ifade ile hem düşüncenin hareketine hem de *dianoia*'nın nesnesinin *idea*'ların sadece benzerleri olduğuna dikkat çekmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla matematik, duyulanabilir dünyada bir karşılığı bulunduğundan ama aynı zamanda zihni, duyulanamayıp, sadece kavranan dünyaya doğru zorladığından eğitim konusunda da oldukça önemli bir yerde durmaktadır. "*Platon'un eğitim teorisinde ihtiyaç duyduğu matematik, felsefe için bir uyaran haline gelmektedir*" (Stocks, 1911, 78). Tam bu noktada akla Platon'un *Menon* diyalogunda eğitimsiz bir köleye çözdürdüğü geometri problemi gelmektedir. Zira Platon *Menon*'da matematiğin bu özelliğine vurgu yaparak teorisini güçlendirmeye çalışmakta, özellikle *anamnēsis* meselesine ve bununla bağlantısı içerisinde ahlak ve eğitime matematikten destek almaktadır (Platon, 1998, 82 b vd.).

Bu yorumla paralel olan başka bir yorum da zihin durumu *dianoia* olan matematikçinin varsayımlara dayanarak akıl yürüttüğü yönündeki yorumdur. Platon'un ifadeleri bu konuda oldukça açıktır ve matematik ile uğraşanları kastederek "*varsayımlardan başlarlar ve araştırmayı bu noktadan itibaren tutarlı bir biçimde sürdürerek gözönüne sermek istedikleri şey ile sonuçlandırır*" (Plat. R. 510 c-d). Diyalektik ise *noēsis* ile ilgilidir ve varsayımları matematikçinin yaptığı gibi birer ilke olarak almaz, aksine onları dayanak olarak alır ve bütün varsayımların üzerindeki ilkeye ulaşır. Bunu da duyusal hiçbirşeye başvurmadan, kavramdan kavrama geçerek yapar. (Plat. R. 511 b-c) Platon *noēsis* ve *dianoia* arasındaki bu ayırmadan söz

ederken nesnelere ilgili bir açıklama yapmamıştır. "*Anlaşılabilir nesnenin iki türü arasındaki fark, birisinin matematiksel yöntemle ve diğerinin diyalektik ile kavrandığı yönündeki dolaylı bir ifade dışında, hiçbir şekilde açıklanmamış, tanımlanmamış ya da isimlendirilmemiştir*" (Robinson, 1953, 193). Robinson (1953, 198) iki yöntem arasında yapılan bu ayrıma özellikle dikkat çekmektedir. Çünkü ona göre "*beşinci kitapta yetilerin farklılığının, nesnelere de farklılığını gerektirdiğini söylediğini hatırladığımızda bu nokta önem kazanmaktadır*". Platon'un ifadelerine başvuracak olursak konuyla ilgili şunları söylediğini görürüz.

καὶ ταύτη ἐκάστην αὐτῶν δύναμιν ἐκάλεσα, καὶ τὴν μὲν ἐπὶ τῷ αὐτῷ τεταγμένην καὶ τὸ αὐτὸ ἀπεργαζομένην τὴν αὐτὴν καλῶ, τὴν δὲ ἐπὶ ἑτέρῳ καὶ ἕτερον ἀπεργαζομένην ἄλλην.

Bir güç söz konusu olduğunda, bu gücün neyle ilgili olduğunu dikkate alırım ve her gücü bu temelde adlandırırım: aynı şeylerle ilgili olanları aynı, farklı şeylerle ilgili olup, farklı şeyler yapanları [ise] farklı adlandırırım (Plat. R. 477 d).

Yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere, Platon günümüzde anladığımız biçimiyle "yeti" kavramını kullanmamaktadır. Ancak yukarıdaki alıntılardan da anlaşılacağı gibi, "güç" kavramıyla karşılanan *dynamis*'in anlamlarından birisinin de "yeti" olduğu birçok yorumcu tarafından kabul edilmektedir. Gosling (1968, 123) de *dynamis* kavramının "yeti", "güç" ve her türden "hüner" ya da "beceri"yi içerecek kadar geniş bir anlam yelpazesi olduğuna dikkat çekmektedir. Bu bakımdan ister güç ister yeti olarak karşılayalım, sonuçta Platon farklı yetilerin ya da güçlerin farklı konuları olacağını söylemesine ve *dianoia* ile *noêsis*'i ayırmasına rağmen, bu yetilerin ya da güçlerin nesnelere ilgili bir açıklama vermemektedir. Dolayısıyla matematik varsayımsal yöntemi ile diyalektik varsayımları basamak olarak kullanan yapısı da bize bu konuda yardımcı olamamaktadır. Bu bakımdan, Platon felsefesinin çeşitli yönleriyle bağlantıları kurulabilecek olmasına rağmen bu yorum, ara nesnelere meselesinde tatmin edici bir açıklama getirmemekte, dolaylı bir biçimde ara nesnelere olmadığını ve matematik nesnelere de *idea*'lar olduğunu kabul etmektedir.

Ayrıca kağıda ya da herhangi başka bir yüzeye çizilen diyagramlar, matematik ara nesnelere olarak değerlendirilmekten çok *pistis*'in nesnelere olarak değerlendirilebilirler. Bu husus da ilgili yorum açısından eleştiriye açık noktalardan birini oluşturmaktadır. Tüm bunlara şu eleştiri eklenebilir: *Dianoia*'nın ayrı bir nesnesi bulunması gerekmektedir, çünkü "*Platon bilginin ontolojik olarak temellendirilmesi gerektiğini düşünmektedir*" (Boyacı, 2012, 213). Fakat bu yorum, başka bazı açıklamaların da yolunu açmıştır. Şöyle ki bu yaklaşım, dikkati nesneden çok düşünce biçimlerine yöneltmek gerektiği şeklinde algılanabilir. Buna göre nesnelere üzerine yapılan tartışma yersizdir ve konuyu anlamamızı engeller. Bunun aksine düşünce biçimlerine yoğunlaşmak gerekmektedir. Zira Bölünmüş Çizgi Analjisi ile okuyucuya bir bilgi ve bilinç teorisi sunulmaktadır (Hahn, 1983, 235).

Örneğin Ferguson (1925, 143) Çizgi'nin bir benzetme ve sembol olduğunu, dolayısıyla bu tartışmada doğrudan nesnelere üzerinde durmamanın meşru olduğunu ileri sürmekte ve "*nesnelere ya da durumların dördü bir sınıflaması yoktur. ... her dört kavrayış seviyesinin kendilerine denk düşen özel nesnelere olduğunu varsaymak gerekli değildir*" tespitini yapmaktadır. J. Ferguson (1963, 189) da evrenin temelde iki bölüme ayrıldığını fakat cehaletten bilgiye ilerleyişte dört aşama bulunduğunu söyleyerek nesneden çok düşünme biçimlerine ve zihin hallerine dikkati çekmektedir.

Zihnin farklı aşamaları içinde düşüncenin nesnelereinden bahsettiğimizde, kendimizi onların gerçek nesnelere dört sınıfını temsil ettiğı görüşünden kurtarmamız gerekmektedir. Onlar sadece dünyanın dört farklı görünümünü ya da aynı nesnenin farklı görünüşlerini temsil etmektedirler (Nettleship, 1922, 239).

Buradan yola çıkarak dianoia ve noësis arasındaki farkı matematikçi ve filozofun zihin halleri arasındaki farkla açıklamaya çalışabiliriz. Şöyle ki "*matematikçinin zihin hali dianoia iken, bundan daha üst durum olan aydınlanmış anlama gücü noësis'tir*" (Cornford, 1932b, 176). Bu bağlamda matematik nesnelere *idea*'ların sureti olduğunu düşünmesine rağmen, bunun özellikle zihin halleri üzerinden anlaşılabilirliğini düşünen Nicholas D. Smith de konuyla ilgili şu uyarıyı yapmaktadır.

Nesne üzerinden konuya yaklaşan tüm yaklaşımlar "dianoia aşamasındaki nesnelere nelerdir?" sorusuna cevap vermeye çalışıyor. Araştırmacıların hiçbiri bu sorudaki muğlaklığı görememiş; ki görebilselerdi bu konu ile ilgili tartışmaların büyük kısmı ortaya çıkmazdı. Eğer bu soruyu "bu seviyedeki düşünür hangi nesnelere ile ilgilenir ve iş yapar?" şeklinde sorarsak, dosdoğru cevabı "formların görünen imge'leri ve tasavvur edilen formlar" şeklinde olurdu. Çünkü geometrici görünen imgeleri işe koşar ve formların varlığını postulat olarak alır (Smith, 1981, 129).

Nesnelere ziyade zihin hallerine önem veren bu yoruma göre ontolojik olarak nesnelere olduğu değil, hangi aşamada zihnin nasıl düşündüğüne bakmak gerekmektedir. Ancak bu yorum Platon felsefesindeki en önemli sorunlardan birisini gözden kaçırmaktadır. Bu ise *idea*'ların ve buna bağlı olarak matematik nesnelere ontolojik özelliklerinin ne olduğu konusudur. Dolayısıyla matematik ara nesnelere ontolojik mahiyeti konusunda bu bakış açısının da bizi aydınlattığını söylemek güçtür. Ama bu yorumun faydalı yanı, konuya farklı bir açıdan bakılmasını mümkün kılarak, bu yorumla paralel başka bir yorumun ortaya çıkmasını sağlamasıdır. Bu yoruma göre üzerine yoğunlaşılması gereken nokta ise, düşünce yetisindeki hareketliliktir. Buna bağlı olarak da Bölünmüş Çizgi farklı bir biçimde yorumlanabilmektedir. Ayrıca Platon'un terminolojisi de bu yorumun elini güçlendirmektedir. Çünkü "*Platon'un Bölünmüş Çizgi'yi açıklamak için kullandığı dil ve kelime dağarcığı temelde düşüncenin hareketi ile ilgilidir*" (Notopoulos, 1936, 59-60). Örneğin Notopoulos bu konuyla ilgili şu tespitleri yapmaktadır.

Bölünmüş Çizgi sadece dört çeşit bilginin sınıflanması değildir. O hareketin Çizgi'sidir ve bilginin dört çeşidi düşüncenin yapıcı ilerlemesinde aşamalarıdır. Bölünmüş Çizgi'yi anlamının anahtarı harekettir. Bu, Çizgi'nin her bölümünde örtülü olarak bulunmaktadır (Notopoulos, 1936, 59).

Çizgideki düşüncenin bu hareketini üç farklı şekilde değerlendirmek mümkündür. Zira düşüncenin hareketi genelde üç kavrama bağlanır. Bunlar 1) ışık ve karanlık, 2) suret ve asıl, 3) yukarı ve aşağıdır (Notopoulos, 1944, 224). Bunlardan ilkinde göre Platon, Güneş, İyi ve Mağara analogilerinde üzerinde durduğu metaforlar gereğı, ışık ve karanlıktan faydalanmaktadır. Karanlık cehaleti simgelerken ışık bilgiyi simgelemektedir. Çizgi'de alt bölmeden yukarı çıkıldıkça karanlıktan aydınlığa, diğer bir deyişle İyi'ye ve Güneş'e varılmaktadır. Tıpkı Mağara'daki mahkumların yukarı çıktıkça ışığa yaklaşması gibi.

Suret ve asıl ise *eikasia-pistis* ile *dianoia-noësis* arasındaki ilişkiye bağlıdır. Alt kısımda kalan bilme biçimi, aslı olan üstteki bilme biçiminin suretidir. Düşünce bu suretlerden asıllara

geçilmesi yoluyla hareket eder. Düşüncenin yukarı ve aşağı hareketi ise Platon'un özellikle *Sofistês*'te üzerinde durduğu ve *Politikos*'ta da kullanmış olduğu *diairesis* (ayırma) ve *synagôgê* (bir araya getirme) yöntemlerini hatırlatmaktadır (Plat. *Sph.* 219 a - 221 c. ve 257 c - 265 e). Zira "*Platon'da hareket μέγιστα γένη'den* (yüksek cinsler) *birisidir ve düşüncenin her safhasında gizli olan bir kategoridir; felsefe düşüncenin hareketidir*" (Notopoulos, 1936, 58). Platon bilhassa *Sofistês*'te bu en yüksek türler ve kavramlar üzerinde durmuştur (Plat. *Sph.* 254 d). Ayrıca üzerinde durmuş olduğumuz gibi, "*yukarı*" ve "*daha yukarı*" şeklindeki ifadeleri Platon, Çizgi ile ilgili pasajlarda doğrudan kullanmaktadır. Sonuç itibariyle "*düşünce Platon tarafından yaşanan bir organizma olarak tanımlanmış ve faaliyeti kavrayışın bir hareketi olarak görülmüştür*" (Notopoulos, 1936, 58).

Platon'un düşüncüyü yaşayan bir organizma olarak gördüğünü *Yedinci Mektup*'tan da bilmekteyiz. Işık ve karanlık metaforu da orijinal metinlerde oldukça açık bir biçimde karşımıza çıkmaktadır. Ancak asıl-suret ilişkisinde Platon felsefesinin en yakıcı sorunlarından birisi olan anlaşılabilir dünya ile duyulanabilir dünya arasındaki kopukluk görünür hale gelmektedir. Şöyle ki düşüncenin hareketinde bir sürekliliğin olabilmesi için *pistis* ve *dianoia* arasında da bir ilişki olmalıdır. Ancak *pistis*'in *dianoia*'nın sureti olduğunu ileri sürmek Platon'un metinlerine bağlı kalmak istediğimizde sorunlar yaratabilecek bir yorumdur. Zira duyulanabilir dünyayı temsil eden alt ana bölmenin, anlaşılabilir olan üst bölmenin nasıl sureti olabileceği meselesi aslında *idea*'ların nesnelere nasıl "*katılacağı*", nesnelere onlardan ne gibi bir yolla "*pay alacağı*" sorunuyla aynıdır. Burada matematikçinin tek tek üçgenler ya da matematik nesnelere üzerinde iş yapmasına rağmen aslında bu nesnelere *idea*'larını düşündüğü yolunda bir cevap vermek, problemi çözmemektedir. Bunun matematik nesnelere sorununu çözdüğünü kabul etmek bile *pistis*'in *dianoia*'nın nasıl olup da sureti olabileceği açıkta kalmaktadır. Dolayısıyla asıl-suret yorumu problemi çözmemekte, aksine bu problemin ne kadar çetrefil ve zor olduğunu bir kere daha gözler önüne sermektedir.

Sonuç itibariyle Çizgi'deki düşüncenin hareketine yoğunlaşmak gerektiği yönündeki görüş de ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu bakımdan, düşünce biçimlerinin denk düştüğü ontolojik nesnelere konusunda ısrarcı olmadan, düşünce biçimlerine ya da düşüncenin hareketine yoğunlaşmak da problemi çözmemektedir. Yukarıda belirtildiği üzere tüm bu çetrefil sorunlara dayanarak matematik ara nesnelere meselesinin çözülemeyeceğini düşünen yorumcular da olmuştur, ancak bu meselenin çözülemeyecek olduğu kabul edilse bile Platon'un neden böyle bir yol tercih ettiğinin sorulması gerekmektedir.

Sonuç

Görüldüğü üzere matematik ara nesnelere konusunda aynı fikre sahip yazarlar bile çok farklı yorumlar yapmaktadırlar. Bu yorumların hemen hepsi Platon felsefesinde matematik ara nesnelere mahiyetinin ne olduğunu metne sadık kalarak çözmeye çalışmaktadırlar. Fakat doğrudan Platon'un konuyla ilgili pasajlarına bağlı kalmadan başka bir yol daha izlenebilir. Şöyle ki, bu yorumlara katılmak ya da karşı durmak yerine şu soru üzerinden bir sonuca gitmek mümkün görünmektedir: Matematik ara nesnelere kabulü ya da reddi durumunda Platon felsefesinin genel ilkelerinde bir farklılık ortaya çıkmakta mıdır?

Öncelikle matematik ara nesnelere varlığını kabul edecek olursak, Platon felsefesinde ne gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır? Bu matematik ara nesnelere de *idea*'lar gibi düşünülebilir dünyaya, dolayısıyla *epistêmê*'ye ait olduklarını hatırlayacak olursak, *idea*'larla matematik ara nesnelere arasında ayırım yapmak güçleşecek ve aralarındaki ayırım anlamsızlaşacaktır. Buna ek olarak, yorumcuların matematik ara nesnelere olarak değerlendirdiği, kağıda ya da başka yüzeylere çizilen şekillerin düşünülebilir dünyaya değil, aksine Çizgi'nin alt bölmesinde kalan

duyulanabilir dünyaya ait olmaları gerekecektir. Karşımıza çıkan bir diğere sorun ise matematik *idea*'lar dışında etik ve estetik *idea*'ların durumuyla ilgilidir. Şöyle ki, şayet matematik *idea*'ların dışında bir de matematik ara nesnelere bulunmaktaysa, etik ve estetik *idea*'ların durumu ne olacaktır? Onlar için de bir ara durumun olduğunu söylemek gerekmeyecek midir? Yoksa bu gizemli ara durum sadece matematik nesnelere için mi geçerli olacaktır? Ayrıca matematik *idea*'lar ile etik ve estetik *idea*'lar arasında nasıl bir fark doğacaktır? Matematik ara nesnelere varlığını kabul ettiğimizde karşımıza çıkan sorulardan bazıları bunlardır.

Matematik ara nesnelere bulunmadığını kabul edip, bunların da *idea*'lar olduğunu düşünürsek dört bölümlü Çizgi'nin üçüncü bölümünde bir nesne sınıfının bulunmaması gerekmektedir. O zaman *dianoia* ve *noësis* arasındaki ayrım sadece zihin durumlarına indirgenmekte ve dört bölümlü çizginin üç nesneli bir yapısı olmaktadır. Platon'un her yeti ve gücün bir nesnesi olduğunu ifade eden pasajlarını hatırlayacak olursak, *noësis*'ten farklı bir yeti olan *dianoia*'nın bir nesnesinin bulunmaması Platon'un genel yaklaşımıyla uyuşmayacaktır. Tüm bunlara rağmen bu yorumu benimsediğimizde, matematik ara nesnelere varlığını kabul ettiğimizde karşımıza çıkan sorunların hemen hepsi saf dışı kalmış olmaktadır. Modern yorumcuların büyük çoğunluğunun Platon'un ilgili pasajlarını bu minvalde yorumlamalarının sebebi de bu olsa gerektir.

Ancak, Platon epistemolojisinde hayati bir öneme sahip olan anlaşılabilir dünya ve duyulanabilir dünya arasındaki kopukluk, her iki durumda da olduğu gibi kalmaktadır. Bu bakımdan, matematik ara nesnelere var olduklarını kabul etsek de etmesek de, Platon felsefesinin en temel epistemolojik sorununun çözülmediği görülmektedir. Buna dayanarak Platon'un Çizgi Analjisi'yle okuyucuya başka bir mesaj vermek istediğini söylemek mümkündür. Şöyle ki bu analoji sayesinde okuyucu ilgili problemlere üzerine düşünmeye sevk edilmektedir. Bunu sağlayan da bilhassa *dianoia* konusundaki tartışmalardır. Üstelik Robert Hahn'ın (1983, 236) belirttiği üzere Çizgi'nin kendisi de matematik nesnelere ilgili bir yapıdır. Dolayısıyla Platon bu sorunu zihninde çözmüşse bile, okuyucusuna bunu lutfetmemesi anlaşılabilir bir durumdur. Üstelik bu tutum onun genel yaklaşımıyla da tutarlıdır. Matematik eğitime ve anlaşılabilir dünyaya açılan kapılar için ne kadar önemli olduğu hatırlanırsa, Platon'un okuyucusunu tam da Çizgi gibi matematiksel bir analojinin matematiksel nesnelere ilgili olan bölümünde yalnız başına bırakarak düşünmeye zorlaması, onun bunu bilinçli biçimde yapmış olduğu kanısını uyandırmaktadır.

Sonuç itibarıyla matematik ara nesnelere sorununda kesin bir karara varmak zordur. Çünkü Platon felsefesi sınırları içerisinde kaldığında, diyaloglarda farklı görüşleri destekleyen ifadeler rahatlıkla bulunabilmektedir. Bunun bir sonucu olarak da tartışma sonuca ermemektedir. Bu bakımdan matematik ara nesnelere sorununun felsefi açıdan ufuk açıcı olmasına ve çeşitli yorumlara imkân tanınmasına rağmen, çözümsüz kaldığını söylemek mümkün görünmektedir.

Yazarın Notu

Bu çalışmayı okuyarak önemli uyarılarda bulunduğu gibi Hellenic metinlerin tercümelerini de lutfetmiş olan değerli arkadaşım ve meslektaşım Dr. Erman Gören'e teşekkür ediyorum.

KAYNAKÇA

- Adam, J. (1902). *The Republic of Plato*, vol. 2. Cambridge University Press.
- Aristoteles. (1996²). *Metafizik*. Çev.: Ahmet Arslan. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Boyacı, N. P. (2012). “Çizgi ve Mağara Benzetmeleriyle İlgili Yorumların Genel Çerçevesi İçinde Dianoia”. *Felsefe Dünyası*. Sayı 55, 195-216. Ankara: Türk Felsefe Derneği Yayınları.
- Boyle, A. J. (1973). “Plato's Divided Line: Essay I, The Problem of Dianoia”. *Apeiron*, 7/2, 1-11.
- Brentlinger, J. A. (1963). “The Divided Line and Plato's Theory of Intermediates”. *Phronesis*, 8, 146-166.
- Cevizci, A. (1994). “Platon'un Devlet'teki Bölünmüş Çizgi Analojisi”. *Ankara Dil ve Tarih-Cografya Fakültesi Arasturma Dergisi*, Cilt 15, 31-134.
- Cooper, N. (1966). “The Importance of ΔΙΑΝΟΙΑ in Plato's Theory of Forms”. *The Classical Quarterly, New Series*, 16, 1, 65-69.
- Cornford, F. M. (1932a). “Mathematics and Dialectic in the Republic VI.-VII. (1)”. *Mind, New Series*, 41, 161, 37-52.
- Cornford, F. M. (1932b). “Mathematics and Dialectic in the Republic VI.-VII. (2)”. *Mind, New Series*, 41, 162, 173-190.
- Ferguson, A. S. (1925). “Plato's Simile Of Light Part-1: The Simile of The Sun and The Line”. *The Classical Quarterly*, 15, 3/4, 131-152
- Ferguson, A. S. (1934). “Plato's Simile of Light Again”. *The Classical Quarterly*, 28, 3/4, 190-210.
- Ferguson, J. (1963). “Sun, Line and Cave Again”. *The Classical Quarterly, New Series*, 13, 2, 188-193.
- Fogelin, R. J. (1971). “Three Platonic Analogies”. *The Philosophical Review*, 80, 3, 371-382.
- Foley, R. (2008). “Plato's Undividable Line: Contradiction and Method in Republic VI”. *Journal of the History of Philosophy*, 46, 1, 1-23.
- Gosling, J. C. (1968). “Δόξα and Δύναμις in Plato's Republic”. *Phronesis*, 13, 119-130.
- Guthrie, W. K. C. (1975). *A History of Greek Philosophy Volume IV*. Cambridge University Press, Great Britain.
- Hahn, R. (1983). “A Note On Plato's Divided Line”. *Journal of the History of Philosophy*, 21, 235-237.
- Hamlyn, D. W. (1958). “Eikasia in Plato's Republic”. *The Philosophical Quarterly*, 8, 30, 14-23.
- Hardie, W. F. R. (1936). *A Study in Plato*. England: Oxford University Press.
- Mohr, R. D. (1981). “The Number Theory in Plato's Republic VII and Philebus”. *Isis*, 72, 4, 620-627.
- Morrison, J. S. (1977). “Two Unresolved Difficulties in the Line and Cave”. *Phronesis*, 22, 3, 212-231.
- Murphy, N. R. (1932). “The Simile of Light in Plato's Republic”. *The Classical Quarterly*, 26, 2, 93-102.
- Nettleship, R. L. (1922). *Lectures on the Republic of Plato*. London: Oxford University Press.
- Notopoulos, J. A. (1933). “The Meaning of Εἰκασία in the Divided Line of Plato's Republic”. *Harvard Studies in Classical Philology*, 44, 193-203.
- Notopoulos, J. A. (1936). “Movement in the Divided Line of Plato's Republic”. *Harvard Studies in Classical Philology*, 47, 57-83.
- Notopoulos, J. A. (1944). “The Symbolism of the Sun and Light in the Republic of Plato 2”. *Classical Philology*, 39, 4, 163-172
- Plato (1966). *Phaedo*. With an English translation by Harold North Fowler. Cambridge, MA, London: Harvard University Press (The Loeb Classical Library).
- Plat. R. (1969). *Republic*, Books 1-5. With an English translation by Paul Shorey. Cambridge, MA, London: Harvard University Press (The Loeb Classical Library).
- Plat. R. (2006a). *Republic*, Books 6-10. With an English translation by Paul Shorey, Ed. Jeffrey Henderson. Cambridge, MA, London: Harvard University Press (The Loeb Classical Library).
- Plat. Sph. (2006b). *Sophist*. With an English translation by Harold North Fowler, Ed. Jeffrey Henderson. Cambridge, MA, London: Harvard University Press (The Loeb Classical Library).
- Plat. Sph. (2001). *Statesman*. With an English translation by W. R. M. Lamb. Cambridge, MA, London: Harvard University Press (The Loeb Classical Library).

- Plat. *Sph.* (1967). *Meno*. With an English translation by W. R. M. Lamb. Cambridge, MA, London: Harvard University Press (The Loeb Classical Library).
- Robinson, R. (1953). *Plato's Earlier Dialectic*. London: Oxford University Press.
- Sichel, B. A. (1982). "Plato's Divided Line and Piaget: A Response to Kieran Egan". *Curriculum Inquiry*, 12, 3, 317-326.
- Smith, N. D. (1981). "The Objects of Dianoia in Plato's Divided Line". *Apeiron*, 15 (2), 129-137.
- Stocks, J. L. (1911). "The Divided Line of Plato Rep. VI.". *The Classical Quarterly*, 5, 2, 73-88.
- Tarán, L. (1981). *Speusippus of Athens: A Critical Study With a Collection of the Related Texts and Commentary*. E. J. Brill, Netherlands.